Türkiye’de Yükseköğretim Alanında Yapılmış Doktora Tezlerinin Analizi

Analysis of Ph. D. Theses Written in the Field of Higher Education in Turkey

Semra Kıranlı Güngör* - Mehmet Güngör**

Abstract: In this study; Ph. D. theses written in the field of higher education in Turkey are analyzed in terms of various variables. In the research study conducted in qualitative research method and descriptive survey model, The research population is comprised of all Ph. D. theses written in the field of “higher education” in Turkey. No sampling method is utilized in the research study. All Ph. D. theses written from the past to the end of July 2019 in the thesis database of the Higher Education Council (YÖK) are evaluated. In this direction, the Ph. D. theses mentioning the term “higher education” are searched and 156 Ph. D. theses are detected. In the research, a thesis review forms consisting of 19 questions are used by the researcher as data collection tools. Content analysis is performed on the obtained data and frequency and percentage distributions are estimated via SPSS 22.0 software. As a result of the research, it is detected that a total of 215 Ph. D. theses in the field of higher education were prepared in 43 different universities (mostly state universities) and in 41 different departments, the quantitative method was utilized more than the qualitative and mixed methods, and the survey model and purposive sampling technique were used. It is also found that the number of theses which do not include validity and reliability studies and lack mentioning the model and sample is plentiful, descriptive [f, %, X, S] analyses are mostly applied as well as t-test and one-way analysis of variance, and the theses including advanced level statistical techniques (path analysis, ancova, manova, clustering and multidimensional scaling analysis, etc.) are quite few in number.

Structured Abstract: Introduction: Graduate education is divided into two parts as Masters and Ph. D. Those who wish to become experts in their field of study following their undergraduate education acquire the degree of expertise upon completion of their graduate education. Ph. D. students acquire doctorate in their fields of study after writing their Ph. D. theses. Ph. D. theses can be considered as the climax of scientific research within the scope of graduate education. Individuals who prove that they can conduct scientific research with their Master’s thesis are expected to contribute to the production of scientific knowledge specific to the relevant field of study by contributing to science with their Ph. D. theses. In graduate studies,

* Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, Eğitim Yönetimi

Assoc. Prof. Dr. Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Education, Educational Sciences, Educational Administration.

ORCID 0000-0001-5785-8137

semk2009@gmail.com

** Öğr. Gör., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu

Instructor, Eskişehir Osmangazi University, The School of Foreign Languages

ORCID 0000-0003-3240-6243

mhmtngr@gmail.com

Cite as/ Atıf: Kıranlı Güngör, S. & Güngör, M. (2020). Türkiye’de yükseköğretim alanında yapılmış doktora tezlerinin analizi, *Turkish Studies - Education*, 15(1), 481-505. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.39645>

Received/Geliş: 07 November/Kasım 2019

Checked by plagiarism software

Accepted/Kabul: 25 February/Şubat 2020

Published/Yayın: 29 February/Şubat 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

CC BY-NC 4.0

the field of higher education is gaining interest as a subject in some theses which were written in graduate programs. The scientific nature of the research studies, the suitability of the research processes, the methods and techniques used can be examined with various methods. In this study, all Ph. D. theses that have been written in the field of higher education in Turkey are assessed in terms of research methods and processes. In this perspective, the development of higher education all over the world as well as in Turkey is mentioned briefly. Eventually, the methodology of the research used in this study is explained in detail and the obtained findings are interpreted by means of related tables and graphs. Consequently, the conclusions and recommendations made in the study are presented.

Purpose

The aim of this research study is to examine all Ph. D. theses written in the field of higher education in Turkey in terms of scientific research methods and processes.

Method

This research study is conducted with a qualitative research method and descriptive survey model.

Population and Method

The research population is comprised of all Ph. D. theses written in the field of “higher education” in Turkey. No sampling method is utilized in the research study. All Ph. D. theses written from the past to the end of July 2019 in the thesis database of the Higher Education Council are evaluated. In this direction, the Ph. D. theses mentioning the term “higher education” are searched and 156 Ph. D. theses are detected. Considering that the term “higher education” can also be mention separately such as “higher” and “education”, the search is repeated and an additional 38 Ph. D. theses are found. The term “higher learning” is also searched upon considering that the concept of higher education would also include the term, and additional 11 Ph. D. theses are reached. Moreover, the study is repeated by typing the term “higher-learning” ve and additional 12 Ph. D. theses are also reached. A total of 217 Ph. D. theses are reached as a result of the surveys. The titles of two of those theses are not taken into consideration since they are out of the field and a total of 215 theses constitute the study population.

Research Method

In this research study, Ph. D. theses are examined with document analysis and analyzed via content analysis. The documents of the study consisted of Ph. D. theses with titles including the terms “higher education”, “highereducation”, “higher learning” and “higherlearning” which are present the thesis database. The following processes are followed in the research study:

- Saving the theses manuscripts from the Higher Education Council’s database to a computer
- Preparation of thesis review forms
- Encoding the theses according to the thesis review form, performing reliability and validity studies
- Analyzing the encoded data
- Determining the result by interpreting the obtained data
- Application Data Collection Tools and Analysis

In the research study, a thesis review forms consisting of 19 questions are utilized by the researcher as data collection tools. The obtained data are subjected to content analysis. Written texts examined by content analysis can be expressed numerically according to the desired characteristics, thus content analysis serves as a vessel between the descriptive analysis and statistical results of the documents. For this purpose, the data encoded in Excel form are transferred to SPSS 22.0 software, in which percentage and frequency analyses are performed and converted into tables and graphs. Upon interpreting the findings of the research, all theses with titles including the terms “higher education”, “highereducation”, “higher learning” and “higherlearning” are stated as Ph. D. theses with the title including term “higher education”.

Findings, Conclusion, and Discussion

As a result of the research, it is determined that a total of 215 Ph. D. theses written in the field of higher education are prepared in 43 different universities and 41 different departments. Although there are many Ph. D. theses written on higher education in 41 different departments, there are no Ph. D. theses studies written on the management of higher education. Because there is no Ph. D. program of higher education management department in Turkey. This situation leads academicians who wish to study in the field of

higher education to other scientific field departments. In order for an important educational level such as higher education to become more qualified, academicians trained in the management of higher education are needed. To this end, Ph. D. programs in the field should be constituted.

It is found that almost all of the theses are conducted in state universities, the quantitative researches are higher in number than the qualitative and mixed methods, and the survey model and purposive sampling techniques are commonly used. It is determined that the numbers of Ph. D. theses in which the validity and reliability studies were not carried out are significantly high. This is a serious problem in terms of inquiring the scientificness of research. It may be suggested that the effectiveness of the “scientific research methods” course given in graduate education programs should be questioned and that this course should be given more importance. In the theses examined, t-test and one-way analysis of variance were applied in addition to descriptive [f, %, X, S] analyses, and the number of theses containing advanced statistical techniques is low. In the course of scientific research methods, students should be taught advanced statistical techniques in line with current developments. Thus, the qualifications of future Ph. D. studies can be promoted.

Keywords: Higher Education, Management, Higher Education, Higher Education Studies, Ph. D. Thesis, Content Analysis

Öz: Bu araştırmada; Türkiye’de yükseköğretim alanında yazılmış doktora tezleri, çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Nitel araştırma yöntemi ve betimsel tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmanın evrenini Türkiye’de “yükseköğretim” konusunda yapılmış doktora tezleri oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme yoluna gidilmemiştir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tez veri tabanında geçmişten 2019 yılı Temmuz ayı sonuna kadar yapılmış tüm doktora tezleri değerlendirmeye alınmıştır. Bu doğrultuda tez veri tabanında başlığında “yükseköğretim sözü geçen doktora tezleri taranmış, toplam 156 doktora tezine ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından 19 sorudan oluşan tez inceleme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler üzerinde içerik analizi yapılarak, SPSS 22.0 programında frekans ve yüzde dağılımları hesaplanarak analizler yapılmıştır. Araştırma sonucunda 43 farklı üniversitede ve 41 farklı anabilim dalında toplam 215 adet yükseköğretim konulu doktora tezi hazırlandığı, yazılan tezlerin tamamına yakının devlet üniversitelerinde gerçekleştirildiği, nicel yöntemle yapılan araştırmaların nitel ve karma yöntemle yapılan araştırmalardan daha fazla olduğu, en fazla tarama modelinin ve amaçlı örnekleme tekniğinin kullanıldığı saptanmıştır. Model ve örnekleme belirtilmeyen, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapılmadığı doktora tezlerinin sayısının azımsanmayacak düzeyde olduğu, tezlerde en yaygın olarak betimsel [f, %, X, S] analizlerin yanında t testi ve tek yönlü varyans analizinin uygulandığı, ileri düzeyde istatistik tekniklerini (path (yol) analizi, ancova, manova, kümeleme ve çok boyutlu ölçekleme analizleri, vb.) içeren tez sayısının ise düşük düzeyde olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim Yönetimi, Yükseköğretim, Yükseköğretim Çalışmaları, Doktora Tezi, İçerik analizi

Giriş

Yükseköğretim, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin en önemli gündem konularından biridir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde ve ileri ülkeler düzeyine ulaşmasında en önemli değişkenlerden biri, o ülkede eğitimin durumu ve nitelikli yükseköğrenim görmüş bireylerin sayısıdır. Tarihsel olarak uzun bir geçmişi olan yükseköğretim, milattan önce 400 yılına yani Eflatun’un Academia’sına kadar uzanmaktadır. Önceleri sadece dini ve siyasi otoritede görevlendirileceklerin eğitim aldığı kurumlar olarak üniversiteler, yaşanan değişim ve dönüşümlerle birlikte günümüzde ortaöğretim sonrası her yaştan bireyin örgün, uzaktan e-öğrenme modelleriyle ulaşabileceği kitlesel bir hale gelmiştir. Yaşanan değişim, sadece eğitim modellerinde değil, eğitim içeriklerine ve sürelerine de yansırken, her geçen gün toplumlarda ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar ve talepler dâhilinde sürekli çeşitlenmekte; bu bağlamda çeşitlenen ön lisans ve lisans programları yanında disiplinler arası ve üstü sürekli yeni çalışma alanları ve bilim dalları açılmaktadır. Bu bağlamda akademisyen yetiştirmek ve işinde profesyonelleşmek isteyenler için değişen ihtiyaç ve beklentiler doğrultusunda çeşitli lisansüstü programlar da açılmaktadır.

Lisansüstü eğitim, kendi içinde yüksek lisans ve doktora olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Lisans eğitiminden sonra alanında uzman olmak isteyenler, yüksek lisans eğitimi sonucu uzmanlık derecesi almaktadır. Doktora yapanlar ise uzman oldukları alana yönelik eğitim aldıktan sonra, doktora tezi hazırlayarak alanlarında doktor unvanı almaktadırlar. Lisansüstü eğitim kapsamında doktora tezleri, bilimsel araştırmaların doruk noktası olarak değerlendirilebilir. Yüksek lisans tezi ile bilimsel anlamda bir araştırma yapabildiğini gösteren bireylerden, doktora tezleriyle bilime katkı sağlayarak, ilgili alanda özgü bilimsel bilgi üretimine katkı sağlamaları beklenmektedir. Yapılan lisansüstü çalışmalarda yükseköğretim alanı, lisansüstü eğitim programlarında yazılan bazı tezlerde bir konu olarak giderek ilgi görmektedir. Yapılan araştırmaların bilimsel açıdan niteliği, araştırma süreçlerine uygunluğu, kullanılan yöntem ve teknikler, çeşitli yöntemlerle incelenebilir. Bu çalışmada, Türkiye’de yükseköğretimle ilgili yapılmış olan tüm doktora tezleri, araştırma yöntem ve süreçleri açısından değerlendirmeye alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle dünyada ve Türkiye’de yükseköğretimin gelişiminden kısaca bahsedilmiş; daha sonra bu çalışmada kullanılan araştırmanın yöntemi detaylı olarak açıklanarak elde edilen bulgular, tablolar ve grafikler aracılığıyla yorumlanarak sunulmuştur. Son olarak da çalışmada ulaşılan sonuçlar ve getirilen öneriler yer almıştır.

Dünya’da ve Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi

Dünya’da Yükseköğretimin Tarihsel Gelişimi

Yükseköğretim en genel tanımıyla, ortaöğretimden sonra bir alana özgü eğitim alınabilen, içinde üniversite, yüksekokul, akademi gibi kurumların verdikleri eğitimi barındıran bir öğrenim düzeyidir. Yükseköğretim, ülkelerin gerek duyduğu nitelikli insan kaynaklarını yetiştiren, araştırmalara dayalı bilimsel bilgi üreterek toplumların kalkınmasına hizmet eden önemli bir unsurdur. Yükseköğretim, bir kavram ve kurum olarak geçmişi milattan önce 400’lü yıllara, Eflatun’un Academia’sına, Aristo’nun Lyceum’una ve İskenderiye Müzesi’ne kadar dayanmaktadır (Erdem, 2006: 299).

Yükseköğretim, günümüzde genel olarak üniversite kavramıyla özdeşleşmiş olsa da tarihsel açıdan yükseköğretim, üniversite ile başlamamıştır. İlkçağlardan bugüne yükseköğretim, Antik Yunan’da akademi olarak, Hristiyan âleminde katedral ve manastır olarak, Müslüman toplumlarda ise medrese olarak gelişmiş; söz konusu toplumda bilgin ve âlim kişilerin yetiştirilmesini sağlamıştır. Bu nedenle üniversitelerle daha önceleri yükseköğretim düzeyinde veren kurumları keskin çizgilerle birbirinden ayırmak pek mümkün değildir. Yükseköğretim sistemi içerisinde önemli bir unsur olarak üniversitelerin gelişimi, diğer eğitim kurumlarından farklı bir süreç ve yapı içinde gelişmiştir. Üniversiteler, ilkin Batı Avrupa’da Fransa, İngiltere ve İtalya’nın kentleşmiş bölgelerinde, 11. yüzyılın sonu ve 12. yüzyılın başlarında farklı siyasi, dini ve sosyo-ekonomik faktörlerin oluşturduğu ortamlarda şekillenmeye başlamıştır. Tarihte kurulan ilk üniversitelerden biri, 1088 yılında kurulan Bologna üniversitesi olarak bilinir. Bunu yaklaşık 1150 yılında kurulan Paris Üniversitesi ve 1167 yılında kurulan Oxford Üniversiteleri takip etmiştir (Gürüz, 2001; Çetinsaya, 2014). Daha sonra 13. ve 14. yüzyıllarda ise “üniversite” algısı, “aynı ayrıcalıklardan yararlanan kişilerden oluşan bir topluluk” şeklinde olmuştur. Yine bu dönemde üniversiteler, “her türlü bilginin öğretildiği- studium generale- kurumlar” olarak adlandırılmıştır (Dölen, 2009: 3-4).

Köklü bir geçmişe sahip olmasına karşın modern anlamda yükseköğretim, ulus devletlerin yaygınlaştığı 19. yüzyılda milli kültürü inşa etmek ve devlet yönetiminde yer alacak yöneticilerin eğitilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır (Günder, 2012: 31). Sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkan teknolojik yenilik ve gelişmeler, üniversitelerin araştırma ve geliştirme adına yapacakları etkinliklerin yönünün belirlenmesinde de etkin rol üstlenmişlerdir (Çetinsaya, 2014; Gürüz, 2001). Bilim ve teknolojik gelişmelerin iç içe girmesi, üniversite eğitiminde yeni düzenlemeler yapılmasına sebep olmuştur. Fen ve mühendislik alanlarında eğitimler, bu dönemden sonra üniversitelere girebilmiştir. Yirminci yüzyılla birlikte üniversitelerde eğitim gören kişilerin sosyal

statülerinde de değişimler olmuştur. Batıda bu döneme kadar üniversitelerde öğrenci ve öğretmenlik, ruhban sınıfı, aristokratlar vb. ayrıcalıklı kişilere özgü iken, bu dönemden sonra yükseköğretim toplumun her kesiminde yaygınlaşmaya başlamıştır. Burada en önemli etken, İkinci Dünya Savaşı’ndan dönenlerin topluma uyum sağlamalarında üniversitelerden faydalanılmasıdır. Savaştan dönenlerin üniversite eğitimi alması için devlet yardımıda bulunmuş; bu durum, öğrenci sayısının artmasına sebep olurken üniversite ve devlet arasında yeni ilişkilerin kurulmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda yükseköğretimde kitleleşme hareketi başlayarak, üniversitelerin görevleri de eğitim-öğretim, temel bilimsel araştırmaların yanında topluma hizmet olmak üzere yeniden belirlenmiştir (Çiftçi, 1995).

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru yaşanan teknolojik gelişme ve değişimler, tüm sektörleri etkilediği gibi giderek bir sektöre dönüşen eğitim alanını da etkilemiştir. Eğitim alanında yaşanan bu değişimlerden yükseköğretim de payını almış; bu alanda da önemli değişim ve dönüşümler yaşanmış ve yaşanmaktadır. Bu süreçte küreselleşmenin etkisi de çok yoğun bir şekilde görülmektedir. Üniversitelerde yaşanan değişim hızının ve yapılan yeniliklerin tarih boyunca hiç bu denli hızlı olmadığı belirtilmektedir (Erdem, 2004). Bu değişim ve dönüşüm sürecince bir bilim dalı olarak eğitimin yönetimi kapsamında yükseköğretimin örgütlenmesi ve yönetimi de önemli bir çalışma konusu olarak ortaya çıkmış; yükseköğretime özgü yeni bir yönetim alanının ortaya çıkmasına temel oluşturmıştır. (Gök ve Gümüş, 2015: 3). İlk önce Amerika, sonrasında Avrupa ülkelerinde önem kazanan yükseköğretim alanı, bir araştırma konusu olarak da giderek ilgi görmektedir; üniversitelerde yükseköğretimin yönetimi şeklinde lisansüstü programlar da açılmaktadır (Rosenzweig, 1998’den aktaran Aydın, Selvitopu ve Kaya, 2018: 306). Bu gelişmelerin paralelinde yükseköğretim alanında yapılan bilimsel araştırmalar da artmış ve alana özgü akademik dergiler yayın hayatına başlayarak, ulusal ve uluslararası düzeyde kongre ve konferanslar düzenlenmeye başlanmıştır. Bu gelişmelerin yanısıra uluslararası kuruluşlar, başta OECD ve Dünya Bankası olmak üzere yükseköğretim alanına ilgi göstererek bu alanda çalışmalar yapmaya başlamışlardır (Gök ve Gümüş, 2015).

Türkiye’de Yükseköğretimin Tarihsel Gelişimi

Türk eğitim sisteminde yükseköğretim, 11. yüzyılda kurulan medreselere dayandırılmaktadır. İlk medrese, Selçuklu veziri Nizamülmülk tarafından dini bilimler ve tabiat bilimlerinin birlikte öğretildiği Nizamiye Medresesi’dir. Bu medresede yapılan çalışmalar, hem eski Yunan medeniyetinin getirdiği bilgi ve birikimlerin korunmasına ve yaygınlaştırılmasına, hem de temel bilimler ve uygulamalı bilimlere önemli katkılar sağlamıştır (Gürüz, 2001: 295).

Osmanlı Devleti’nde ilk yükseköğretim kurumları, 16. yüzyılda Medrese ve Enderun Mektebi olarak iki farklı yapıda ortaya çıkmıştır. Dönemin koşullarına göre örgütlenen bu kurumlarda eğitimler ve denetimler devlet tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu kurumlarda pozitif bilimlerin, 17. yüzyılda etkisini kaybetmeye başlamasıyla birlikte yükseköğretimde yeni yaklaşım arayışları başlamıştır (Okçabol, 2007). Tanzimat Fermanı’nın 1839 yılında ilan edilmesinden sonra Batı tarzı eğitim kurumlarının açılmasına önem verilmiştir (Tekeli, 2007). Bu doğrultuda 1773 yılında Mühendishane, 1827 yılında Tıbbiye ve 1834 yılında Harbiye, Osmanlı modernleşme döneminde kurulan ilk yükseköğretim kurumları olmuştur (Ortaylı, 2008).

Osmanlı döneminde modern anlamda ilk üniversite, Darülfünun adı altında 1863 yılında İstanbul’da kurulmuştur; farklı nedenlerle 1860’lı yılların sonuna kadar birkaç kez kapatılıp yeniden açılmıştır. Ondokuzuncu yılın başında yeniden açılarak Darülfünun-ı Şahane adını almıştır (Korkut, 1981:8, akt: Baskan, 2001). Darülfünun, bilimsel gelişmelere yeterli katkı sağlayamamış, 1933 yılında kapatılarak Darülfünun’un yerine İstanbul Üniversitesi kurulmuştur (Yavuz, 2012). İlk üniversitenin kurulduğu yıl olan 1933’den bugüne geçen 86 yıllık süre içinde yükseköğretim sisteminde önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1944 yılında kurulan İstanbul Teknik Üniversitesi ve 1946 yılında kurulan Ankara Üniversitesi ile büyümeye başlayan yükseköğretim alanı, 1950 ile 1960 yılları arasında İstanbul ve Ankara dışında İzmir, Trabzon, Ankara ve Erzurum’da kurulan

yeni üniversitelerle büyümeye devam etmiştir (Günay ve Günay, 2011). Yıllar içinde yükseköğretim sistemi büyüme açısından kesintiye uğrasa da büyüme ve genişleme sürekli devam etmiş, vakıflara bağlı üniversite ve meslek yüksekokullarının açılması, devletin her ile bir üniversite politikasıyla 2019 yılı itibarıyla yükseköğretim kurumlarının sayısı 207'ye ulaşmıştır. Bu yükseköğretim kurumlarının 129'u devlet, 73'ü vakıf üniversitesi, 5'i de vakıf meslek yüksekokuludur. Yükseköğretim kurumlarında 2018-2019 öğretim yılında 7.740.502 öğrenci öğrenim görmektedir ve 168.412 akademik personel görev yapmaktadır (<https://istatistik.yok.gov.tr/>).

Son yıllarda gerek vakıf üniversitelerinde (Şehir Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi) gerekse devlet üniversitelerinde (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Bülent Ecevit Üniversite) Yükseköğretim Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezlerinin açılması, bu alanda bazı süreli yayınların çıkması ve kitapların yayımlanması, yükseköğretimin yönetimi adına önemli gelişmelerdir.

Yükseköğretim alanında ilk lisansüstü programı açan bir vakıf üniversitesi Bahçeşehir Üniversitesi olmuştur. Daha sonra bir devlet üniversitesi olarak Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yükseköğretimin Yönetimi alanında lisansüstü eğitim veren ilk devlet üniversitesi olmuştur. Üniversitede yükseköğretimin yönetimi alanında tezli yüksek lisans programı, 2012 yılında açılmış, 2013 yılından itibaren de tezsiz yüksek lisans programı açarak Yükseköğretimin Yönetimi ve Politikası anabilim dalı altında hem tezli hem tezsiz olarak lisansüstü eğitim vermektedir (<https://ects.ogu.edu.tr/Yukseklisans/Program/59>, 2019). İstanbul Üniversitesi'nde de Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı olarak yükseköğretim yönetimi programı, tezli ve tezsiz olmak üzere 2018 yılından itibaren faaliyet göstermektedir. Ayrıca Sakarya Üniversitesinde de Yükseköğretim Araştırmaları tezli yüksek lisans programı bulunmaktadır.

Yükseköğretim Kurulunun tez veri tabanında anabilim dalı kapsamında yapılan taramada 2014-2019 yılları arasında Yükseköğretimin Yönetimi ve Politikası anabilim dalında toplam dokuz yüksek lisans tezinin yapıldığı, bu tezlerin altısının Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde, ikisinin Bahçeşehir Üniversitesi'nde ve bir tanesinin de İstanbul Üniversitesi'nde hazırlandığı görülmektedir. Alt anabilim dalları arasında yapılan taramada ise yükseköğretim alanında Sakarya Üniversitesi'nde 2017-2019 yılları arasında dört yüksek lisans tezinin hazırlanmış olduğu görülmektedir.

Bu verilere göre Türkiye'de yükseköğretim adını taşıyan anabilim/bilim dallarında 2014-2019 yılları arasında toplamda 13 yüksek lisans tezi üretilmiştir. Bilim dallarında yapılan doktora programı ve tezi bulunmamaktadır. Çünkü Türkiye'de yükseköğretim alanında üniversitelerde bir doktora programı bulunmamaktadır. Ayrıca alanda “yetişmiş akademisyen eksikliği ve yükseköğretimin yönetiminin halen bağımsız bir akademik alan olarak tanınmaması, hem de kurulan araştırma merkezlerinin ve açılan lisansüstü eğitim programlarının alana istenen katkıyı yapmasını zorlaştırmaktadır.” (Gök ve Gümüş, 2015: 10).

Bu araştırmada Türkiye'de yükseköğretim alanında yazılan tezler, Yükseköğretim Kurulu tez veri tabanında, başlığında “yükseköğretim” kelimesi geçen doktora tezleri, hem tanımsal (yıl, üniversite, enstitü, danışman, vb.), hem de bilimsel araştırma yöntemleri (araştırma türü, yöntemi, örneklem tekniği, veri toplama yöntemi, vb.) açısından incelenmiştir. Böylelikle yükseköğretim alanında yazılan doktora tezlerindeki mevcut durum ortaya konulmaya çalışılmıştır. Makalede Times New Roman yazı fontu kullanılmalıdır. Ancak bazı alanların gereği olarak yazım esnasında özel font kullanılmış ise bu fontlar makale ile birlikte sisteme yüklenmelidir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, araştırma başlığında “yükseköğretim” sözü geçen doktora tezlerini incelemek amacıyla betimsel tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modeli, “geçmişte ya da halen var olan

bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır” (Karasar, 2014: 77).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de “yükseköğretim” konusunda yapılmış doktora tezleri oluşturmaktadır. Araştırmada örnekleme yoluna gidilmemiştir. Yükseköğretim Kurulu tez veri tabanında geçmişten 2019 yılı Temmuz ayına kadar yapılmış tüm doktora tezleri değerlendirmeye alınmıştır. Bu doğrultuda tez veri tabanında başlığında “yükseköğretim sözü geçen doktora tezleri taranmış, toplam 156 doktora tezine ulaşılmıştır. “Yükseköğretim” kelimesinin “yüksek” ve “öğretim” kelimelerinin ayrı kullanılacağı da düşünülerek arama “yüksek öğretim” olarak yinelenmiş ve 38 doktora tezine ulaşılmıştır. Yükseköğretim kavramının, içinde yükseköğrenimi de barındıracağı göz önüne alınarak “yükseköğrenim” olarak da arama yapılmış, 11 doktora tezine ulaşılmıştır. Ayrıca tarama, “yüksek öğrenim” kelimeleri yazılarak tekrar edilmiş ve 12 doktora tezine ulaşılmıştır. Taramalar sonucunda toplam 217 doktora tezine ulaşılmıştır. Tezlerden ikisinin başlığı, alan dışı olduğu için değerlendirmeye alınmamış, toplam 215 tez çalışma evrenini oluşturmuştur.

Veri Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmada doktora tezleri doküman analizi ile incelenmiştir. Doküman analizi, literatürde belgesel tarama ve doküman incelemesi olarak da geçmekte “araştırılması amaçlanan olgu ve olaylarla ilgili yazılı olan materyallerin analizini kapsamaktadır (Karasar, 2014: 183). Bu araştırmanın dokümanlarını Yükseköğretim Kurumu tez veri tabanında başlığında “yükseköğretim”, “yüksek öğretim”, yükseköğrenim”, “yüksek öğrenim” geçen doktora tezleri oluşturmıştır. Araştırma süreçleri Şekil 1’de özetlenmiş, ardından detaylı olarak açıklanmıştır.

Şekil 1: Araştırma Süreci

Tezlerin YK veri tabanından bilgisayara kaydedilmesi: “yksekğretim”, “yksek ğretim”, yksekğrenim”, “yksek ğrenim” anahtar kelimeleriyle yapılan taramalarda tam metin olarak erişilebilen tezler, bilgisayara tez numaralarıyla birlikte kaydedilmiş, tam metin erişilemeyen tezlerin ise zet bilgileri, Word belgesi olarak yine tez numarası ile kaydedilmiştir.

Tez inceleme formunun hazırlanması: Tez ve bilimsel makaleleri inceleyen araştırmalar incelenerek, araştırmada ele alınacak temel kriterler belirlenmiştir. Bu kriterler şunlardır:

1. Yazıldığı yıl
2. niversite
3. niversitenin sahipliği
4. Enstit
5. Anabilim dalı
6. Yayın dili
7. Danışmanının unvanı
8. YK veri tabanındaki izin durumu
9. Hangi konu alanına girdiği
10. Yntemi
11. Veri toplama aracı
12. Araştırma modeli
13. rneklem grubu
14. rneklem byklđ
15. rnekleme tekniği
16. Veri toplama aracının hazırlanma durumu
17. Geerlik ve gvenirlik alışması yapılma durumu
18. Kullanılan program
19. Kullanılan veri zmlleme teknikleri

Bu kriterlerde yer alan temel alt başlıklar belirlenmiş, ancak tamamı tez kodlarken şekillenmiştir. rneğin ilk kodlanan tezin, yılı, rneklem grupları, kodlama formunda yer almayan veri zmlleme teknikleri vb.

Tezlerin tez inceleme formuna gre kodlanması: Kodlama işlemi yapılırken, ncelikle Microsoft Excel programında bir alışma sayfası aılmış; her satır bir tezi, her stn bir kriteri ele alacak şekilde kodlama işlemine başlanmıştır. Excel formu ile oluşturulan tez inceleme formu da aılmıştır. İlk soru olan “yıl” kategorisinde yer alan ilk tez, 1987 yılın ait olup, bu yıl, kodlama formunda 1 olarak kodlanmış; tez inceleme formunda da 1987 yılı yazılarak yanına 1 sayısı yazılmıştır. Ardından yapıldığı niversiteye bakılmış ve ilk ıkan niversite 1 olarak kodlanmış, kodlama formuna da ilgili kriterin altına 1 ile kodlanan niversite adı yazılmıştır. Tm tezler ve kriterler iin aynı işlemler yapılmış, her yeni kritere yeni numara verilmiş, tez inceleme formunda olmayan kriterler eklenerek kodlama işlemi gerekleştirilmiştir. Kodlama işlemi yapılırken, birbirine benzerlik gsteren anabilim dalları birleştirilmiştir. rneğin: Eğitim ynetimi teftişi ve planlaması, eğitim ynetimi ekonomisi ve politikası, eğitim ynetimi denetimi. Avrupa Bilimi, Avrupa Birliği, Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler.

Tezler, veri toplama araçlarına göre incelenirken, çoktan seçmeli sorulardan oluşan tezler, “anket” olarak, likert tipi ölçekten oluşan tezler, “ölçek” olarak kodlanmıştır. Ancak ölçek yer alan tezlerde çoktan seçmeli soruların da bulunuyor olması, bu seçeneği “anket+ölçek” olarak kodlamaya yöneltmiş, ancak kodlama sonrasında sadece çoktan seçmeli sorulardan oluşan üç tezin bulunması, bu kategorilerin birleştirilmesine neden olmuştur. İlk baştaki ayırım çoktan seçmeli çalışmalara geçerlik güvenirlik çalışmalarının yapılmaması, yanlış bir sonuca götürmemesi için yapılmıştı. Ancak tez sayısının araştırma sonuçlara ciddi anlamda yansıtacak oranda olmaması, birleştirilmesine neden olmuştur. Bu üç çalışmaya kodlama yapılırken, sayısal bütünlüğün korunması adına “geçerlik ve güvenirlik belirtilmemiş” olarak kodlanmıştır.

Araştırma modellerinin kodlanması sırasında bazı çalışmalarda yeni bir model geliştirildiği ve kodlama formunda ve sosyal bilimler araştırma süreçlerinde bu modellerin yer almadığı görülmüştür. Bazı çalışmaların çözümlenmesinde ise tezin yapıldığı bilim dalının alanına özgü teknikler kullanılarak veriler analiz edilmiştir. İşletme (veri zarflama analizi, çok kriterli karar verme tekniği) iktisat (ekonometrik modeller) gibi çalışmalar, sosyal bilimler araştırma yöntem ve süreçlerine göre şekillendirilen tez inceleme formuna uymadığı için veri toplama aracı “doküman analizi” olarak belirtilmiş ve araştırma, bundan sonra alınan değişkenlerine göre değerlendirmeye alınamamıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Çalışmada ulaşılan veriler üzerinde geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Çalışmada iç geçerliği sağlamak, sonuçların gerçeği yansıtmayı yansıtmadığının sorgulanması için gerekli kontroller yapılarak, nasıl yapıldığının okuyucuyu tatmin edecek biçimde açıklanması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmanın yöntem kısmında gerekli açıklamalar yapılmış, bulgular bölümünde de yorumlanan veriler açık bir biçimde sunulmuştur. Bunun yanında araştırmanın iç geçerliliğini artırmak için ele alınan değişkenler ile tez inceleme formunda yer alan kriterler arasındaki uygunluğa dair üniversitede bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri derslerine giren üç uzman öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Çalışmada iç güvenirliği sağlamak adına ilk 15 tez iki farklı araştırmacı tarafından kodlanarak, iki araştırmacının yaptığı kodlamalar karşılaştırılmıştır. Kodlamalardaki güvenirlik, uyum yüzdesi indeksine göre hesaplanmıştır. Uyum yüzdesinin belirlenmesinde Miles ve Huberman’ın (1994) Güvenirlik= Görüş birliği ÷ Görüş birliği + Görüş ayrılığı formülünden faydalanılmıştır. Tavşancıl ve Aslan (2001), uyum yüzdesinin %70’in üzerinde olmasının, araştırmanın güvenilir olduğunu gösterdiğini belirtmişlerdir. Uyum yüzdesi formülü araştırmaya uyarlandığında: $90 \div 90+11 = 0,89$. Bu sonuç araştırmanın oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Araştırmanın dış güvenirliğinin sağlanması için araştırma süreci detaylı bir şekilde araştırmanın yöntem bölümünde açıklanmıştır.

Kodlanan Verilerin Analiz Edilmesi: Elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi ile incelenen yazılı metinler, istenilen özelliklere göre sayısal olarak ifade edilebilmekte, böylelikle içerik analizi dokümanların betimsel analizleri ile istatistiksel sonuçları arasında adeta bir köprü vazifesi görmektedir. Tezlerin incelenmesi neticesinde ulaşılan veriler, yapılan içerik analizi ile nicelleştirilmiştir (Balcı, 2015). Bunun için Excell formuna kodlanan veriler, SPSS 22.0 programına aktarılmış, burada yüzde ve frekans analizleri yapılarak tablo ve grafiklere dönüştürülmüştür. Araştırma bulguları yorumlanırken başlığında “yükseköğretim”, “yüksek öğretim”, yükseköğrenim”, “yüksek öğrenim” geçen tüm tezler, başlığında “yükseköğretim” geçen tezler olarak ifade edilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde incelenen doktora tezlerinden elde edilen verilere ve bunların yorumlarına yer verilmiştir.

Grafik 1’de yıllara göre yükseköğretim başlıklı yapılan doktora tezleri görülmektedir

Grafik 1:İncelenen Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Göre Dağılımı

Grafik 1’de yer alan bulgular incelendiğinde; yükseköğretim başlığında yapılan tezlerde son yıllarda artış olduğu görülmektedir. 2014 yılında 12 doktora tezi, 2015 yılında 14 doktora tezi, 2016 yılında 16 doktora tezi, 2017 yılında 18 doktora tezi ve 2018 yılında 20 doktora tezi yazılmıştır. Artışın 2019 yılında da devam ettiği düşünülmektedir. Grafikte 11, tez gözükse de araştırmanın yapıldığı tarih 2019 yılı Temmuz ayı olmasından dolayı tam sayının yansımadığı söylenebilir. Tablo 1’de incelenen doktora tezlerinin yapıldıkları üniversitelere göre dağılımları yer almaktadır. Tablo, harita ve şekil gibi tüm görsellerde başlıklandırma yukarıdaki tablo başlığı gibi olmalıdır.

Tablo 1: İncelenen Doktora Tezlerinin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	Frekans (n)	Yüzde (%)	Üniversite	Frekans (n)	Yüzde (%)
Gazi Üniversitesi	28	13,0	Balıkesir Üniversitesi	2	0,9
Hacettepe Üniversitesi	21	9,8	Kocaeli Üniversitesi	2	0,9
Marmara Üniversitesi	19	8,8	Dumlupınar Üniversitesi	2	0,9
Ankara Üniversitesi	18	8,4	Gaziantep Üniversitesi	3	1,4
İstanbul Üniversitesi	17	7,9	Sabancı Üniversitesi	2	0,9
ODTÜ	15	7,0	Çankaya Üniversitesi	2	0,9
Anadolu Üniversitesi	7	3,3	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2	0,9
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	7	3,3	Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi	1	0,5
Sakarya Üniversitesi	6	2,8	İstanbul Kültür Üniversitesi	1	0,5
Onsekiz Mart Üniversitesi	5	2,3	İstanbul Aydın Üniversitesi	1	0,5
Çukurova Üniversitesi	5	2,3	Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	0,5
Selçuk Üniversitesi	4	1,9	Mersin Üniversitesi	1	0,5
Ege Üniversitesi	4	1,9	Karabük Üniversitesi	1	0,5
Süleyman Demirel Üniversitesi	4	1,9	Kastamonu Üniversitesi	1	0,5
Dokuz Eylül Üniversitesi	4	1,9	Yıldız Teknik Üniversitesi	1	0,5
Uludağ Üniversitesi	4	1,9	Bahçeşehir Üniversitesi	1	0,5
Atatürk Üniversitesi	3	1,4	Beykent Üniversitesi	1	0,5
Fırat Üniversitesi	3	1,4	Pamukkale Üniversitesi	1	0,5
Karadeniz Teknik Üniversitesi	3	1,4	Adnan Menderes Üniversitesi	1	0,5
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	3	1,4	Celal Bayar Üniversitesi	1	0,5

İnönü Üniversitesi	3	1,4	Akdeniz Üniversitesi	1	0,5
Boğaziçi Üniversitesi	3	1,4	Toplam	215	100

Tablo 1’de yer alan doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımlarına bakıldığında, yazılan tezlerin 28’inin (%13,0) Gazi Üniversitesi, 21’inin (%9,8) Hacettepe Üniversitesi, 19’unun (%8,8) Marmara Üniversitesi, 18’inin (%8,4) Ankara Üniversitesi, 17’sinin (%7,9) İstanbul Üniversitesi, 15’inin (%7,0) ODTÜ’de yapıldığı görülmektedir. Grafik 2’de incelenen doktora tezlerinin hazırlandıkları üniversitelerin sahiplik yapısına göre dağılımları yer almaktadır.

Grafik 2: İncelenen Doktora Tezlerinin Üniversite Türüne Göre Dağılımı

Grafik 2’de görüldüğü üzere; incelenen doktora tezlerinin 208’si (%96,7) devlet, 7’i (%3,3) vakıf üniversitelerinde hazırlanmıştır. Grafik 3’te incelenen doktora tezlerinin yapıldıkları enstitülere göre dağılımları yer almaktadır.

Grafik 3: İncelenen Doktora Tezlerinin Enstitülerine Göre Dağılımı

Grafik 3’e bakıldığında hazırlanan doktora tezlerinin 118’i (%54,9) sosyal bilimler enstitüsü, 72’si (%33,5) eğitim bilimleri enstitüsü, 16’sı (%7,4) fen bilimleri enstitüsü, 8’i (%3,7) sağlık bilimleri enstitüsü, 1’i (%0,5) Avrupa Birliği enstitüsünde hazırlanmıştır. Tablo 2’de incelenen doktora tezlerinin yapıldıkları anabilim dallarına göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 2: İncelenen Doktora Tezlerinin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Anabilim Dalı	Frekans (n)	Yüzde (%)	Anabilim Dalı	Frekans (n)	Yüzde (%)
Eğitim Bilimleri	46	21,4	Müzik Eğitimi	2	0,9
Anabilim Dalı Belirtilmemiş	35	16,3	Kamu Hukuku	2	0,9
İşletme	23	10,7	Makine Mühendisliği	2	0,9
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması, Ekonomisi ve Politikası	10	4,7	Sosyoloji	2	0,9
Yabancı Diller Eğitimi/ İngiliz Dili	9	4,2	Ölçme ve Değerlendirme	2	0,9

Eğitimi/ İngiliz Dili ve Edebiyatı					
Maliye	8	3,7	Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi	2	0,9
Güzel Sanatlar Eğitimi	8	3,7	Muhasebe	1	0,5
Beden Eğitimi ve Spor	7	3,3	Matbaa Eğitimi	1	0,5
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	7	3,3	Eğitimin Kültürel Temelleri	1	0,5
Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi	5	2,3	İletişim Bilimleri	1	0,5
Avrupa Bilimi Birliği Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler	4	1,9	Bilgisayar ve Bilişim Mühendisliği	1	0,5
Endüstri Mühendisliği	3	1,4	Enformatik	1	0,5
Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi	3	1,4	İstatistik	1	0,5
Temel İslam Bilimleri/Felsefe ve Din Bilimleri	3	1,4	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1	0,5
İktisat	3	1,4	Genetik ve Biyomühendislik	1	0,5
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	3	1,4	Uygulamalı Sanatlar Eğitimi	1	0,5
Turizm İşletmeciliği Eğitimi	3	1,4	Eğitimde Psikolojik Hizmetler	1	0,5
Radyo Sinema ve Televizyon	2	0,9	Dilbilim	1	0,5
Tarih	2	0,9	İlköğretim	1	0,5
Psikoloji	2	0,9	Fizik	1	0,5
Eğitim Programları ve Öğretim	2	0,9	Mimarlık	1	0,5
Toplam				215	100

Tablo 2’de doktora tezlerinin yapıldıkları anabilim dallarına bakıldığında; sırasıyla 46’sı (%21,4) eğitim bilimleri enstitüsünde yapılmış; 35’inin (%16,3) ana bilim dalı belirtilmemiş; 23’ü (%10,7) işletme, 10’u (%4,7) eğitim yönetimi, teftişi planlaması, ekonomisi ve politikası, 9’u (%4,2) yabancı diller eğitimi /İngiliz dili eğitimi /İngiliz dili ve edebiyatı, 8’er adedi (%3,7) maliye ve güzel sanatlar eğitimi, 7’ser adet (%3,3) beden eğitimi ve spor ve bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi, 5’i (%2,3) ortaöğretim fen ve matematik alanları, 4’ü (%1,9) Avrupa bilimi/ birliği Avrupa birliği siyaseti ve uluslararası ilişkiler, 3’er adedi (%1,4) temel İslam bilimleri/ felsefe ve din bilimleri, turizm işletmeciliği eğitimi ve endüstri mühendisliği, 3’er adedi (%1,4) iktisat, çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri, 2’ser adedi (%0,9) makine mühendisliği, ölçme ve değerlendirme, kamu yönetimi ve siyaset bilimi, psikoloji, radyo sinema ve televizyon, ortaöğretim sosyal alanlar eğitimi, sosyoloji, eğitim programları ve öğretim anabilim dalı, kamu hukuku, müzik eğitimi, tarih, 1’er adet (%0,5) mimarlık, muhasebe, matbaa eğitimi, eğitimin kültürel temelleri, iletişim bilimleri, bilgisayar ve bilişim mühendisliği, enformatik, istatistik, halkla ilişkiler ve tanıtım, genetik ve biyomühendislik, uygulamalı sanatlar eğitimi, eğitimde psikolojik hizmetler, dilbilim, ilköğretim ve fizik anabilim dallarında yapılmıştır.

Grafik 4’te incelenen doktora tezlerinin yayın dillerine göre dağılımları verilmektedir.

Grafik 4: İncelenen Doktora Tezlerinin Yazım Dillerine Göre Dağılımı

Grafik 4’te yer alan doktora tezlerinin yazım dillerine bakıldığında 191’inin (%89) Türkçe, 24’ünün (%11) İngilizce olduğu görülmektedir. Grafik 5’te incelenen doktora tezlerinin danışmanlarının unvanlarına göre dağılımları verilmiştir.

Grafik 5: İncelenen Doktora Tezlerinin Danışmanların Unvanlarına Göre Dağılımı

Grafik 5’te incelenen doktora tezlerinin danışmanlarının unvanlarına bakıldığında; 151’i (%70,2) Profesör Dr., 46’sı (%21,4) Doçent Dr., 14’ü (%6,5) Yrd. Doçent, 3’ü (%1,4) belirtilmemiş, 1’i (%0,5) Dr., olduğu görülmektedir. Grafik 6’da incelenen doktora tezlerinin tez veri tabanındaki izin durumlarına göre dağılımları verilmiştir.

Grafik 6: İncelenen Doktora Tezlerinin İzin Durumlarına Göre Dağılımı

Grafik 6’ya bakıldığında; incelenen doktora tezlerinin 165’inin (%76,7) izinli, 50’sinin (%23,3) izinsiz olarak tez veri tabanında yer aldığı görülmektedir. Araştırmanın bundan sonraki değişkenlerine, izinsiz tezler ve yayın dili İngilizce olan tezler çıkartılarak bakılmıştır. Tablo 3’te incelenen doktora tezlerinin konu alanlarına göre dağılımları yer almıştır.

Tablo 3: İncelenen Doktora Tezlerinin Konu Alanlarına Göre Dağılımı

Konu alanı	Frekans (n)	Yüzde (%)	Konu alanı	Frekans (n)	Yüzde (%)
Eğitim, Eğitim Stratejileri, Süreci ve Eğitim Sorunları	66	46,8	Üniversite ve İşlevleri	2	1,4
Finansman Yönetimi	15	10,6	Özerklik ve Akademik Özgürlük	2	1,4

Kalite, Kurumsal Performans ve Etkinlik	12	8,6	Yerleşke Mimarisi	2	1,4
Örgütsel Davranış	11	7,8	Kamu Hukuku	2	1,4
Örgütsel Yapı ve Yönetim Süreçleri	9	6,4	Pazarlama İletişimi	2	1,4
Stratejik Yönetim	4	2,8	Bilgi ve Güvenliği	2	1,4
Eğitim Politikası	4	2,8	İnsan Kaynakları Yönetimi	1	0,7
Küreselleşme	3	2,1	Kadın ve Kadın Sorunları	1	0,7
Çalışma Yaşamı ve Sorunları	2	1,4	Sosyal Güvenlik	1	0,7
Toplam				141	100

Tablo 3'te yer alan doktora tezlerinin konu alanlarına bakıldığında; 66'sının (%46,8) eğitim süreci ve eğitim sorunları, 15'inin (%10,6) finansman yönetimi, 12'sinin (%8,6) kalite, kurumsal performans ve etkinlik 11'inin (%7,8) örgütsel davranış, 9'unun (%6,4) örgütsel yapı ve yönetim süreçleri, 4'er adedinin (%2,8) stratejik yönetim ve eğitim politikası, 3'ünün (%2,1) küreselleşme, 2'ser adedinin (%1,4) çalışma yaşamı ve sorunları, üniversite ve işlevleri, özerklik ve akademik özgürlük, yerleşke mimarisi, kamu hukuku, pazarlama iletişimi, bilgi ve güvenliği, 1'er adedinin (%0,7) de insan kaynakları yönetimi, sosyal güvenlik ve kadın ve kadın sorunları alanlarında yapıldığı görülmektedir.

Grafik 7'de incelenen doktora tezlerinin yöntemlerine göre dağılımları yer almaktadır.

Grafik 7: İncelenen Doktora Tezlerinin Yöntemlerine Göre Dağılımı

Grafik 7'de yer alan doktora tezlerinin yöntemlerine bakıldığında; 72'si (%51,1) nicel, 40'ı (%28,4) nitel, 29'u (%20,6) karma yöntem ile yapıldığı görülmektedir. Tablo 4'te incelenen doktora tezlerinin veri toplama araçlarına göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 4: Doktora Tezlerinin Veri Toplama Araçlarına Göre Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde (%)
Anket/Ölçek	55	39
Doküman	25	17,8
Anket/ Ölçek + Görüşme	16	11,4
Literatür Tarama	10	7,1
Görüşme	8	5,7
Doküman Analizi + Görüşme	6	4,3
Doküman+gözlem+görüşme	4	2,8
Anket+gözlem+görüşme	3	2,1
Başarı Testi+ Görüşme	2	1,4
Başarı Testi+ Anket	2	1,4

Gözlem Formu/Anket	2	1,4
Başarı Testi+ Anket + Görüşme	2	1,4
Anket/ ölçek+doküman	2	1,4
Doküman+anket	2	1,4
Gözlem	1	0,7
Başarı Testi	1	0,7
Toplam	141	100

Tablo 4’te incelenen doktora tezlerinin veri toplama araçlarına bakıldığında; 55’inin (%9) anket/ ölçek, 25’inin (%17,8) doküman, 16’sının (%11,4) anket ve ölçek + görüşme, 10’unun (%7,1) literatür tarama, 8’inin (%5,7) görüşme, 6’sının (%4,3) doküman analizi + görüşme, 4’ünün (%2,8) doküman+gözlem+görüşme, 3’ünün (%2,1) anket+gözlem+görüşme, 2’sinin (%1,4) başarı testi+ görüşme, 2’sinin (%1,4) başarı testi+ anket, 2’sinin (%1,4) gözlem formu+ anket, 2’sinin (%1,4) başarı testi+ anket + görüşme, 2’sinin (%1,4) anket+ölçek+doküman, 2’sinin (%1,4) doküman+anket 1’inin (%0,7) gözlem, 1’inin (%0,7) başarı testi kullanmış olduğu görülmektedir. Veri toplama aracı literatür ve bazı dokümanların incelenmesi olan çalışmalarda araştırma modeli ve diğer değişkenler yer almadığı için araştırmanın bundan sonraki değişkenlerine bu araştırmalar çıkartılarak bakılmıştır. Tablo 5’te incelenen doktora tezlerinin modellerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 5: İncelenen Doktora Tezlerinin Modellerine Göre Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde (%)
Tarama	45	40,1
Belirtilmemiş	29	25,8
Deneyisel	11	9,8
Yapısal eşitlik	6	5,3
Olgubilim	6	5,3
Durum çalışması	6	5,3
Betimsel	3	2,7
Keşfedici	1	0,9
Tarama+deneyisel	1	0,9
Tarama+durum çalışması	1	0,9
Eylem araştırması	1	0,9
Tarama+keşfedici	1	0,9
Tarama+fenomenolojik	1	0,9
Toplam	112	100

Tablo 5’de incelenen doktora tezlerinin modellerine bakıldığında; 45’inin (%39,8) tarama modelinde yapıldığı, 30’unun (%26,5) modelinin belirtilmemiş olduğu, 11’inin (%9,7) deneyisel, 6’sının (%5,3) yapısal eşitlik, 6’sının (%5,3) olgubilim, 6’sının (%5,3) durum çalışması, 3’ünün (%2,7) betimsel, 1’er adedinin (%0,9) keşfedici, tarama+deneyisel, tarama+durum çalışması, eylem araştırması, tarama+keşfedici ve tarama+olgubilim modelinde yapıldığı görülmektedir. Tablo 6’da incelenen doktora tezlerinin örneklem gruplarına göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 6: Doktora Tezlerinin Veri Kaynağı ve Örneklem Gruplarına Göre Dağılımı

Örneklem Grubu	Frekans (n)	Yüzde (%)	Örneklem Grubu	Frekans (n)	Yüzde (%)
Akademisyen	35	31,2	Yükseköğretim Mezunu	1	0,9
Üniversite Öğrencisi	30	26,8	Üniversite+ İdari Personel	1	0,9
Üniversite	11	9,8	Yönetici+ Akademisyen	1	0,9

Akademisyen + Öğrenci	9	8,0	Üniversite Dersliği	1	0,9
Lise Öğrencileri	4	3,6	Yükseköğretimi Terk Eden Öğrenciler	1	0,9
Yönetici	3	2,7	Ders Programları	1	0,9
Öğretmen + Öğrenci	2	1,8	Bütçe Uzmanı+ Üniversite İdari Personel	1	0,9
Lise + Üniversite Öğrencileri	2	1,8	YÖK Üyesi+ Üniversite Paydaşları	1	0,9
Gazete + Eğitim Programları	2	1,8	Yükseköğretim Mezunu+Öğretim Elemanı	1	0,9
Uzman+akademisyen	2	1,8	ÖSS Türkçe Soruları	1	0,9
Sağlık Çalışanı	1	0,9	Belirtilmemiş	1	0,9
Toplam				112	100

Tablo 6’da yer alan doktora tezlerinin veri kaynakları ve örneklem gruplarına bakıldığında; 35’inin (%31,2) akademisyen, 30’unun (%26,8) üniversite öğrencisi, 11’inin (%9,8) üniversite, 9’unun (%8,0) akademisyen + öğrenci, 4’ünün (%3,6) lise öğrencileri, 3’ünün (%2,7) yönetici, 2’serinn (%1,8) öğretmen + öğrenci, uzman+akademisyen, lise + üni öğrencileri ve gazete + eğitim programları, 1’erinin (%0,9) sağlık çalışanı, yükseköğretim mezunu, üniversite+ idari personel, yönetici+ akademisyen, üniversite dersliği, yükseköğretimi terk eden öğrenciler, ders programları, bütçe uzmanı+ üniversite idari personel, YÖK üyesi+ üniversite paydaşları, yükseköğretim mezunu+öğretim elemanı, ÖSS-Türkçe soruları, örneklem grubunu ve veri kaynağını oluşturduğu, 1’inde de örneklem grubunun belirtilmemiş olduğu görülmektedir. Tablo 7’de incelenen doktora tezlerinin örneklem büyüklüklerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 7: İncelenen Doktora Tezlerinin Örneklem Büyüklüklerine Göre Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde (%)
1-100	43	29,4
301-400	12	10,7
101-200	10	8,9
201-300	10	8,9
401-500	10	8,9
1000-2000	10	8,9
501-600	7	6,2
2001-2500	3	2,7
900-1000	2	1,8
700-800	2	1,8
2501-3000	1	0,9
3500-4000	1	0,9
601-700	1	0,9
Toplam	112	100

Tablo 7’de yer alan doktora tezlerinin örneklem büyüklüklerine bakıldığında; 43’ünün (%26,8) doktora tezinin örneklem büyüklüğünün 1-100 arasında olduğu 12’sinin (%10,7) 301-400, 10’arının (%8,9) 101-200, 201-300, 401-500, 1000-200 arasında olduğu, 7’sinin (%6,2) 501-600, 3’ünün (%2,7) 2001-2500, 2’ser adedinin (%1,8) 700-800, 900-1000 arasında olduğu ve 1’er (%0,9) çalışmanın 601-700, 2501-3000 ve 3500-4000 ve arasında olduğu görülmektedir.

Grafik 8’de incelenen doktora tezlerinin örneklem tekniklerine göre dağılımları yer almaktadır.

Grafik 8: İncelenen Doktora Tezlerinin Örneklem Tekniklerine Göre Dağılımı

Grafik 8’de yer alan doktora tezlerinin örneklem tekniklerine bakıldığında; 43’ünün (%38,4) örneklem tekniğinin belirtilmediği, 25’inde (%22,3) amaçlı, 12’sinde (%10,7) tesadüfi, 10’unda (%8,9) kolay ulaşılabilir, 9’unda (%8,0) tabakalı, 6’sında (%5,4) küme, 5’inde (%4,5) evrenin tamamı, 1’inde (%0,9) kartopu, 1’inde (%0,9) 9,0 örneklem tekniklerinin kullanıldığı görülmektedir.

Grafik 9’da incelenen doktora tezlerindeki veri toplama araçlarının hazırlanma durumlarının dağılımları yer almaktadır.

Grafik 9: İncelenen Doktora Tezlerinin Veri Toplama Araçlarının Hazırlanma Durumlarına Göre Dağılımı

Grafik 9’da yer alan doktora tezlerinin veri toplama araçlarının hazırlanma durumlarına bakıldığında; 89’unun (%79,5) araştırmacının kendisi tarafından hazırlandığı, 18’inin (%16,1) hazır kullandığı, 5’inin (%4,5) ise uyarlanmış veri toplama aracı kullandığı görülmektedir.

Grafik 10’da incelenen doktora tezlerinde güvenirlik ve geçerlik çalışmalarının yapılma durumlarına göre dağılımları yer almaktadır.

Grafik 10: İncelenen Doktora Tezlerinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması Yapılma Durumlarına Göre Dağılımı

Grafik 10’da yer alan doktora tezlerinin güvenirlik ve geçerlik çalışması yapılma durumlarına bakıldığında; 52’sinde (%46,4) Güvenirlik ve Geçerlik, 38’sinde (%33,9) güvenirlik ve geçerlik çalışmasının belirtilmediği, 22’sinde (%19,8) sadece Güvenirlik, çalışmasının yapıldığı

görülmektedir. Tablo 8’de incelenen doktora tezlerinin verilerin çözümlenmesinde kullanılan programlara göre dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 8: İncelenen Doktora Tezlerinin Veri Analiz Programlarına Göre Dağılımı

	Frekans(n)	Yüzde (%)
Belirtilmemiş	25	22,7
Kullanılmamış	16	14,6
SPSS	52	47,3
SPSS + LISREL	4	3,6
SPSS+AMOS	4	3,6
BASIS + LOTUS+ Harward Graphics	3	2,7
NVİVO	2	1,8
BASIS	1	0,9
MİNİTAP	1	0,9
AMOS	1	0,9
SPSS+EXCELL	1	0,9
MAXQDA+SPSS	1	0,9
SPSS+EXPERT CHOİCE	1	0,9
Toplam	112	100

Tablo 8’de yer alan doktora tezlerinin veri analiz programlarına bakıldığında; 25’inde (%22,7) kullanılan programın belirtilmemiş olduğu, 16’sında (%14,6) herhangi bir programın kullanılmamış olduğu, 52’sinde (%47,3) SPSS programının kullanıldığı görülmüştür. Diğer tezlerde (%3,6) tezde SPSS + LISREL ve SPSS+AMOS programlarının birlikte kullanıldığı, (%2,7) tezde BASIS + LOTUS+ Harward Graphics programının birlikte kullanıldığı, (%1,8) NVİVO ve (%0,9) BASIS, MİNİTAP, AMOS, SPSS+Excell, MAXQDA+SPSS ve SPSS+EXPERT CHOİCE programlarının kullanıldığı görülmektedir. Tablo 9’da incelenen doktora tezlerinde kullanılan veri analiz yöntemlerinin dağılımları yer almaktadır.

Tablo 9: İncelenen Doktora Tezlerinin Kullanılan İstatistik Tekniklerine Göre Dağılımı

Testler	Frekans(n)	Yüzde (%)	Testler	Frekans(n)	Yüzde (%)
Betimsel [f, %, X, S]	93	43,3	Lsd	4	1,9
T- Testi	55	25,6	Levene Testi	4	1,9
Anova	51	23,7	Duncan Testi	3	1,4
Faktör Analizi	34	15,8	Bonferroni	3	1,4
Korelasyon	30	14,0	Manova	2	0,9
Betimsel [nitel] Analiz	24	11,2	Ancova	2	0,9
İçerik Analizi	22	10,2	Kümeleme Analizi	2	0,9
Normallik Testi	18	8,4	Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi	2	0,9
Regresyon	17	7,9	Wilcoxon	1	0,5
Kruskal Wallis	12	5,6	İki Yönlü Anova	1	0,5
Path (Yol) Analizi (Yapısal eşitlik)	11	5,2	Tamhane Testi	1	0,5
Ki Kare	9	4,2	Shapiro Wilk Testi	1	0,5
Mann Whitney-U	8	3,7	Zaman Serisi	1	0,5
Scheffe	5	2,3	Chaid Analizi	1	0,5
Tukey	5	2,3			

Tablo 9’da incelenen doktora tezlerinin veri analiz yöntem ve tekniklerine bakıldığında; 93’ünde (%43,3) betimsel [f, %, x, s], analizlerin kullanıldığı, bunu sırasıyla 55’inde (%25,6) t-testi, 51’inde (%23,7) anova (tek yönlü varyans f testi), 34’ünde (%15,8) faktör analizi, 30’unda (%14,0) korelasyon analizi, 24’ünde (%11,2) betimsel [nitel] analiz, 22’sinde (%10,2) içerik analizi, 18’inde (%8,4) normallik testi, 17’sinde (%7,9) regresyon analizi, 12’sinde (%5,6) Kruskal Wallis testi, 9’ar (%4,2) Path (Yol) analizi ve ki kare, 8’inde (%3,7) Mann Whitney-U testi, 5’er (%2,3) Scheffe ve Tukey testi, 4’er (%1,9) LSD ve Levene Testi, 3’ünde (%1,4) Duncan Bonferroni testi, 2’şer (%0,9) Manova, Ancova Kümeleme ve çok boyutlu ölçekleme analizi, 1’er kez de (%0,5) İki Yönlü Anova, Wilcoxon Signed Rank, Tamhane Testi, Shapiro Wilk Testi, Zaman serisi ve Chaid analizi yapıldığı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Türkiye’de yükseköğretim konulu yapılmış doktora tezlerinin hem tanımsal hem de bilimsel araştırma yöntem ve süreçleri açısından nasıl ele alındığını incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmadan ulaşılan sonuçlar aşağıda tartışılarak sunulmuştur.

Yükseköğretim başlığında geçen ilk çalışma, 1987 yılında yapılmıştır. 2011 yılına kadar 1-10 arasında değişen doktora tez sayısı, 2011 yılında 14 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında 12 tez ve 2013 yılında 8 tez yazılmıştır. Yazılan doktora tezleri 2014 yılından itibaren tekrar artmaya başlamış ve 2018 yılında yükseköğretim başlığında 20 tane doktora tezi yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarih 2019 yılı Temmuz ayına kadar da yapılan tez sayısı 11’dir. Yıl sonuna kadar yazılan tez sayısındaki artışın devam edeceği düşünülmektedir.

Karadağ (2018) 2000-2018 yıllarını kapsayan araştırmasında “yükseköğretim” konulu lisansüstü tezleri incelemiş ve 2005 yılında hiç tez çalışmasının yapılmadığını saptamıştır. Oysa sadece doktora tezlerinin incelendiği bu araştırmada, 2005 yılında 7 tane tez yapıldığı saptanmıştır. Araştırma bulgularının örtüşmeme nedeninin “yükseköğretim” anahtar kelimesi aratılırken, birleşik ve ayrı yazımının kullanılabileceğinin gözardı edilmiş olması ve “yükseköğrenim” konusunun “yükseköğretim” konusundan ayrı ele alınmış olmasıdır. Benzer sorun, Aydın, Selvitopu ve Kaya’nın (2018) 2006-2016 yılları arasında “yükseköğretim yönetimi” alanında yapılmış doktora tezlerini inceledikleri araştırmalarında da söz konusudur. Araştırma yapılırken, konuya çok boyutlu yaklaşmak, araştırmayla ilgili daha doğru bilgilere ve sonuçlara ulaşmayı sağlayacaktır.

1987- 2019 yılları arasında yapılan 215 doktora tezinin 28 tanesi Gazi Üniversitesi’nde, 21 tanesi Hacettepe Üniversitesi’nde, 19 tanesi Marmara Üniversitesi’nde, 17 tanesi İstanbul Üniversitesi’nde gerçekleştirilirken; 15 tez Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde gerçekleştirilmiştir. Başka bir ifade ile yükseköğretim, daha çok Türkiye’nin önde gelen üniversitelerinde çalışma konusu olarak ilgi görmüştür.

Başlığında “yükseköğretim” geçen doktora tezleri hazırlandıkları üniversitelerin sahiplik durumuna göre incelendiğinde, en önemli katkı, büyük oranda (%97) devlet üniversiteleri tarafından sağlanmıştır. Bu bulgu, Aydın, Selvitopu ve Kaya’nın (2018) araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bu sonuçta vakıf üniversitelerinin kuruluş tarihlerinin yeni olması, doktora çalışmalarının uzun süre almasının etkisi olduğu düşünülmektedir.

Yapıldıkları enstitüler açısından doktora tezleri incelendiğinde en fazla tezin 118 teze sosyal bilimler enstitülerinde yapıldığı; bunu 72 teze eğitim bilimleri enstitüsünün ve 16 teze fen bilimleri enstitülerinin takip ettiği belirlenmiştir. Sağlık bilimleri enstitülerinde 8 tane ve Avrupa birliği enstitüsünde de 1 tane, tez başlığında yükseköğretim geçen doktora tezi yapılmıştır. Bu durum, yükseköğretim konusunun çok disiplinli bir alan olduğunu ve farklı enstitülerde ilgi gördüğünü göstermektedir. Bu noktadan hareketle yakın zamanlarda Üniversitelerarası Kurulun (ÜAK) doçentlik alanları içinde anahtar sözcük olarak “Yükseköğretim Çalışmaları” kavramını da eklediği görülmektedir.

Yazılan tezlere anabilim dalları açısından bakıldığında yükseköğretim konusu, 41 farklı anabilim dalı tarafından çalışma konusu olarak seçilmiştir. Çok disiplinli bir alan olarak bu kadar ana bilim dalından ilgi görmesi, olağan görünmekle birlikte, bazı mühendislik bilim dallarında (Genetik ve biyomühendislik ve makine mühendisliği) çalışılması da ilginç görülmüştür. Yükseköğretime konu olarak en fazla ilgi, 46 doktora tezi ile eğitim bilimleri anabilim dalında olmuştur. Önemli bir eğitim kademesi olarak yükseköğretimin eğitim bilimleri ana bilim dalında gördüğü bu ilgi doğal görülebilir. 35 doktora tezinde ise anabilim dalı belirtilmemiştir. Bu durum, özellikle yayın tarihi tezlerde ilgi çekmektedir. Son yıllarda yazım kılavuzlarında yapılan düzenlemelerle birlikte tezlerde anabilim dallarının yer almasına önem verilmektedir.

Başlığında yükseköğretim geçen doktora tezlerinin %89'u Türkçe olarak %11'i İngilizce olarak hazırlanmıştır. Türkiye'de yapılan ve eğitim dilinin çoğunluğu Türkçe olan ve yükseköğretim kurumlarında yapılan çalışmaların çoğunluğunun Türkçe olması, beklenen bir sonuçtur. Lisansüstü tezlerin incelendiği araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşmak mümkündür (Aydın, 2018, Kıranlı Güngör, 2018; Aydın, Selvitopu ve Kaya, 2018).

Doktora tezleri, danışmanları açısından incelendiğinde %70'inin profesör doktor tarafından %21'inin doçent doktor tarafından yönetildiği, %14'ünün yardımcı doçent tarafından yönetildiği saptanmıştır. Çoğunluğunun profesör doktor tarafından yönetilmiş olması, çalışmaların tecrübeli ve donanımlı hocalar tarafından yönlendirildiğini göstermektedir.

Başlığında yükseköğretim geçen tezlerin YÖK veri tabanındaki yayın izin durumlarına bakıldığında tezlerin %77'si izinli, %23'ü izinsizdir. Başka bir ifade ile izinli tezlere tam metin olarak erişim sağlama imkânı varken, izinsiz tezlerin sadece künye bilgileri ve özetlerine ulaşılabilmektedir. Bu durum, yayın izni verilmeyen tezlerin incelenme olanağını ortadan kaldırmaktadır.

Başlığında yükseköğretim geçen doktora tezleri konu alanlarına göre incelendiğinde, 18 farklı konu alanında çalışıldığı saptanmıştır. En fazla konu alanı olarak eğitim, eğitim stratejileri, süreci ve eğitim sorunları alanlarında çalışılmıştır. Ardından finansman yönetimi, kalite, kurumsal performans ve etkinlik alanlarında çalışılırken, örgütsel davranış ve örgütsel yapı ve yönetim süreçleri, alanları da ilgi görmüştür.

İncelenen doktora tezlerinin %51'i nicel yöntemler, %28'i nitel yöntemler ve %29'u karma araştırma yöntemleri ile göre hazırlanmıştır. Tez ve makaleleri inceleyen diğer çalışmalarda nicel yöntemin ağırlıklı çalışıldığı, nitel ve karma araştırma yöntemlerine ise bu araştırmaya göre çok az sayıda yer verildiği görülmektedir (Akyol ve Akçay, 2015; Akyol ve Yavuzkurt, 2016; Kütükçü, 2017; Aydın, 2018; Kıranlı Güngör, 2018; Aydın, Selvitopu ve Kaya, 2018) Bu araştırma, bu yönüyle literatürdeki diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Doktora tezlerine veri toplama araçları açısından bakıldığında; en fazla tercih edilen veri toplam aracının anket/ölçek olduğu, ardından dokümanların geldiği görülmektedir. Ancak incelenen doktora tezlerinde veri toplama aracı olarak birden çok aracın seçildiği araştırma sayısı yadsınamayacak düzeydedir. Bunun yanında veri toplama aracı çeşitliliği, bilimsel açıdan olumlu değerlendirilebilecek bir sonuçtur. Lisansüstü tezleri inceleyen araştırmalarda en fazla kullanılan veri toplama aracının anket/ölçek olduğu görülmektedir (Uysal, 2013; İşçi, 2013, Akyol ve Akçay, 2015; Kütükçü, 2017; Aydın, 2018; Kıranlı Güngör, 2018; Aydın, Selvitopu ve Kaya, 2018; Karadağ, 2018).

İncelenen doktora tezlerinde model olarak en fazla (%40,1) tarama modeli kullanılırken, modeli belirtilmeyen (%25,8) çalışmaların oranı da dikkati çekmektedir. Hatta bazı çalışmalarda model ve yöntemlerin birbirine karıştırıldığı da görülmüştür. Doktora tezi gibi nitelikle bir yayında bu tür hataların yapılmaması, bilim adına önem arz etmektedir. 11 doktora tezi deneysel modelde 6'sar doktora tezleri ise yapısal eşitlik, olgu bilim ve durum çalışması modellerinde çalışılmıştır. Literatürde yapılan araştırmalarda da en fazla tercih edilen modelin tarama modeli olduğu

görülmektedir (İşçi, 2013, Aydın, Selvitopu ve Kaya, 2018; Aydın, 2018). Bu durum, tezlerin genellikle mevcut durumu saptamaya yönelik olarak hazırlandığını göstermektedir.

Başlığında yükseköğretim geçen doktora tezleri 21 farklı örneklem grubu üzerinde gerçekleştirilmiştir. En fazla örneklem grubu olarak akademisyenler (%31,2), üniversite öğrencileri (%26,8) tercih edilmiştir. Yükseköğretimin temel öznesi olması nedeniyle akademisyen ve üniversite öğrencilerinin seçilmiş olması olağan bir sonuçtur.

Örneklem büyüklüğü açısından doktora tezlerine bakıldığında ise 43 (%29,4) çalışmanın 1-100 arasında örneklem büyüklüğüne sahip olduğu, sırasıyla bunu %8,9 oranlarıyla 301-400 (%10,7) ve 1001-200-2001-300-401-500 ve 1000-2000 örneklem büyüklükleri ile yapılan doktora tezlerinin oluşturduğu saptanmıştır. 1-100 arasında örneklem büyüklüğü olan araştırma oranının çokluğu nitel araştırmalarda veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme yönteminde örneklem sayısının sınırlı olmasıyla açıklanabilir.

İncelenen doktora tezlerinde kullanılan örnekleme tekniklerine bakıldığında incelenen doktora tezlerinin %38,4’ünde örnekleme tekniğinin belirtilmediği saptanmıştır. Örnekleme tekniğinin belirtilmemesi, bilimsel araştırma yöntem ve süreçleri açısından önemli bir eksiklikler. Yapılan araştırmanın bilimselliği açısından örneklemin doğru teknikle seçilerek araştırmaların yapılması gereklidir. Yapılan doktora tezlerinin %22’3’ünde amaçlı, %10,7’sinde tesadüfi ve %9’unda kolay ulaşılabilir örnekleme tekniklerinin kullanıldığı saptanmıştır. Bu bulgu, Selvitopu ve Kaya’nın (2018) yükseköğretim yönetimi ile ilgili yapılmış tezleri inceledikleri araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Doktora tezleri, kullanılan veri toplama araçları hazırlanma bakımından incelendiğinde çoğunluğunun (%79) araştırmacıların kendileri tarafından hazırlandığı, %5’inde uyarlama veri toplama araçlarının kullanıldığı ve %16’sında başkaları tarafından hazırlanmış veri toplama araçlarının kullanıldığı saptanmıştır. Konu ile benzerlik gösteren Selvitopu ve Kaya’nın (2018) ve Karadağ’ın (2018) çalışmalarında veri toplama araçlarının kim tarafından hazırlandığı ele alınmadığından konu üzerinde karşılaştırma yapılamazken, başka konularda yapılan araştırmalarda araştırma bulgularının tersine hazır anket/ölçeklerin tercih edildikleri saptanmıştır (Aydın, 2018; Kıranlı Güngör, 2018). Bu sonuç, yükseköğretim konulu doktora çalışmaları açısından olumlu olup araştırmacıların kolayca kaçmayarak kendi araştırmalarına özgü veri toplama araçlarını hazırladıklarını göstermektedir.

Doktora tezleri, veri toplama araçlarına güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılma durumları açısından incelendiğinde; %46,4’ünde güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarının yapıldığı, %19,8’inde sadece güvenilirlik çalışması yapıldığı ve %33,9’unda güvenilirlik ve geçerlik çalışmasının yapıp yapılmadığının belirtilmediği saptanmıştır. Konu ile benzerlik gösteren Aydın, Selvitopu ve Kaya’nın (2018) ve Karadağ’ın (2018) çalışmalarında tezlerde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sorgulanmadığından konu üzerinde karşılaştırma yapılamazken, başka konularda yapılan araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları açısından sonuç daha vahim gözükmektedir.

Aydın (2018) 2002-2017 yılları arasında öğretim liderliğine yönelik yapılan tezleri incelediği araştırmasında %66,7’sinde geçerlik %40,3’ünde güvenilirlik analizinin yapılmadığını saptamıştır. Benzer şekilde Kıranlı-Güngör (2018) 2006-2018 yılları arasındaki etik liderlikle ilgili lisansüstü tezleri araştırdığı çalışmada %20,70’inde güvenilirlik, %51,20’sinde geçerlik çalışmalarının yapılmadığını saptamıştır. İşçi (2013), eğitim yönetimiyle ilgili tezleri incelediği araştırmasında da tezlerin %44,2’sinde geçerlik analizinin, %28’inde ise güvenilirlik analizinin yapılmadığını saptamıştır. Bilimsel araştırmalardaki güvenilirlik ve geçerlik sorununun, ulusal olduğu kadar uluslararası bir sorun olduğu belirtilmektedir (Stevenson, 2000; Onwuegbuzie 2002) Goodwin ve Goodwin (1985) inceledikleri makalelerin %52’sinde güvenilirlik çalışmasından, %17’sinde ise geçerlik çalışmasından bahsedilmediğini, bu sorunun bilimsel araştırmaların güvenilirliğini düşürdüğünü ifade etmişlerdir.

İncelenen doktora tezlerinde veri çözümlenmesinde kullanılan programlara bakıldığında, en fazla tercih edilen programın SPSS programı olduğu saptanmıştır. Sonrasında SPSS ve LISREL, SPSS ve AMOS programlarının birlikte kullanıldığı saptanmıştır. Buradan nicel araştırmalarda SPSS tercih edildiği, yapısal eşitlik modellerinin tercih edildiği ve bazı geçerlik çalışmalarının yapıldığı araştırmalarda ise SPSS ve LISREL, SPSS ve AMOS programlarının birlikte kullanıldığı söylenebilir. İncelenen doktora tezlerinin %22,7'sinde kullanılan program belirtilmezken, %14,6'sında herhangi bir program kullanılmamıştır. Çözümleme yapılan programın lisanssız olması, telif hakları vb. durumlarla karşılaşmamak adına araştırmacıların kullandıkları programları belirtmedikleri, betimsel, nitel analiz yapılan çalışmalarda da çözümleme için program kullanılmadığı düşünülmektedir.

Araştırmada doktora tezlerinde en fazla kullanılan analiz tekniğinin, betimsel [f, %, X, S] analiz olduğu, bunu sırasıyla t testi, tek yönlü anova testi ve faktör analizinin takip ettiği saptanmıştır. Betimsel istatistiklerin en fazla kullanılma nedeni, nitel veya nicel olsun tüm araştırmalarda örneklem grubunun tanımlayıcı verilerin betimlenmesinde kullanılmasından kaynaklandığı söylenebilir. Fark testlerinin uygulanmasında, öncelikle normallik testi yapılmakta, çıkan sonuçlara göre parametrik ve parametrik olmayan testler uygulanmaktadır. Parametrik olan verilere t testi ve anova testleri, olmayanlara ise Mann Whitney u testi ve Kruskal Wallis testleri uygulanmaktadır. Ancak incelenen doktora tezlerinin sadece %8,4'ünde normallik testinin yapılmış olması, veri analizinde doğru analiz yönteminin tercih edilip edilmediği noktasında kuşku oluşturmaktadır. Literatürde yapılan incelemelerde de tezlerde en fazla kullanılan analizlerin betimsel [f, %, X, S], t testi, tek yönlü anova testleri olduğu görülmektedir (İşçi, 2013; Aydın, 2018; Aydın, Selvitopu ve Kaya, 2018). Balcı ve Apaydın (2009) Türkiye'de eğitim yönetimi araştırmalarının durumunu inceledikleri çalışmalarında, araştırmalarda kullanılan istatistiksel tekniklerin temel düzeyde kaldığını belirtmişlerdir. İncelenen tezlerde düşük düzeyde de olsa ileri istatistik teknikler olarak değerlendirilebilen path (yol) analizi, ancova, manova, kümeleme ve çok boyutlu ölçekleme analizlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, birbirine benzer paradigmalara çerçevesinde yapılan araştırmalardan vazgeçilerek, farklı ve derinlemesine yapılan araştırmalara yönelik olduğunu yönünde değerlendirilebilir. Yurtdışında yükseköğretimle ilgili çalışmalarda ileri istatistiksel teknikler kullanıldığı gibi, bu teknikleri değerlendiren araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Green, 2016; Kim, Sohn ve Lee, 2010; Melendez, 2002). Araştırmaların nitelik açısından ilerlemesi için bu tekniklere önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

- 41 farklı anabilim dalında yükseköğretim konulu doktora tezi yapılmasına karşın yükseköğretimin yönetimi anabilim dalına ait hiç doktora tezi çalışması bulunmamaktadır. Çünkü Türkiye'de yükseköğretimin yönetimi anabilim dalına ait bir doktora programı yoktur. Bu durum, yükseköğretimin yönetimi alanında çalışmak isteyen akademisyenlerin başka anabilim dallarına yönelmesine neden olmaktadır. Yükseköğretim gibi önemli bir eğitim kademesinin daha nitelikli hale gelmesi için yükseköğretimin yönetimi konusunda yetişmiş akademisyenlere ihtiyaç vardır. Bunun için alanla ilgili doktora programlarının açılması gerekmektedir.
- Araştırmalarda tarama modelinin en fazla tercih edilmesi, yapılan araştırmaların daha çok durum saptamaya yönelik olduğunu göstermektedir. Yapılan çalışmaların bilimsel katkı sağlaması adına doktora öğrencilerinin keşfedici, ortaya bilimsel açıdan bir şeyler koymayı amaç edinen araştırmalara yönlendirilmesi önerilmektedir.
- Araştırma modelinin, evren ve örneklem tekniklerinin belirtilmediği, geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapılmadığı doktora tezlerinin sayısı dikkat çekici boyuttadır. Bilimsel araştırma yöntem ve süreçleri açısından, diğer bir ifadeyle araştırmaların bilimselliğinin sorgulanması açısından bu durum ciddi bir sorundur. Lisansüstü eğitimde verilen "bilimsel

araştırma yöntemleri” dersinin etkinliğinin sorgulanması ve bu derse daha fazla önem verilmesi önerilebilir.

- Bilimsel araştırma yöntemleri dersi içinde öğrencilere güncel gelişmelerin paralelinde ileri düzey istatistiksel teknikler öğretilmelidir. Böylelikle bundan sonra yapılacak doktora çalışmalarının nitelikleri artırılabilir.
- Bu araştırma, Türkiye’de yükseköğretim konulu doktora tezlerinin tamamını kapsarken, bu konuda yazılmış yüksek lisans tezlerini kapsamamaktadır. Alana ilişkin genel görünüme bakmak için yazılan yüksek lisans tezleri de incelenebilir.

Kaynakça

- Akyol, B. ve Akçay, R. C. (2015). Türkiye’deki örgütsel davranış çalışmalarının analizi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11 (1), 149–170.
- Aydın, A., Selvitopu, A. ve Kaya, M. (2018). Türkiye’de yükseköğretim yönetimi alanında üretilen doktora tezlerine ilişkin bir inceleme. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(2), 305-313. <https://doi.org/10.5961/jhes.2018.273>
- Aydın, G. (2018). *Türkiye’de 2002-2017 yılları öğretim liderliği üzerine yapılmış çalışmaların değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Balcı, A (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma; yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Balcı, A. ve Apaydın, Ç. (2009). Türkiye’de eğitim yönetimi araştırmalarının durumu: Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi dergisi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15 (59), 325-343.
- Baskan, G. A. (2001). Türkiye’de yükseköğretimin gelişimi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 21-32.
- Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, kalite, uluslararasılaşma: Türkiye yükseköğretimi için bir yol haritası*. Ankara: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Çiftçi, A. (1995). Bilim ve teknolojinin tarihsel gelişim öyküsü yılında derlediğim bir yazı (İnternette yayınlanan Araf Dergisi İçin yazılmıştır) 10 Eylül 2019 tarihinde <http://www.bilgicagihaber.com/yazi/bilim-ve-teknolojinin-tarihsel-gelisim-oykusu-30> adresinden erişildi.
- Dölen, E. (2009). *Türkiye üniversite tarihi I. cilt, Osmanlı döneminde darülfünun 1863-1922*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdem, A. R. (2004). Üniversitelerimiz arasındaki dijital bölünme ve Pamukkale Üniversitesi. *Eğitim Araştırmaları*, 4 (14), 187–199.
- Erdem, A.R. (2006). Dünyadaki yükseköğretim değişimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 299-314.
- Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Ders Bilgi Paketi 20 Eylül 2019 tarihinde <https://ects.ogu.edu.tr/Yukseklisans/Program/59> adresinden erişildi.
- Goodwin, L. D. and Goodwin, W. L. (1985). Statistical techniques in AERJ articles, 1979-1983: the preparation of graduate students to read educational research literature. *Educational Researcher*, 14 (2), 5-11. <https://doi.org/10.3102/0013189X014002005>
- Gök, E. ve Gümüş, S. (2015). Akademik bir alan olarak yükseköğretim yönetimi, Aypay, A. (Ed.), *Türkiye’de yükseköğretim: alanı, kapsamı ve politikaları*. Ankara: Pegem Akademi.

- Green, T. (2016). A methodological review of structural equation modelling in higher education research. *Studies in Higher Education*, 41(12), 2125-2155. <https://doi.org/10.1080/03075079.2015.1021670>
- Günay, D. ve Günay, A. (2011). 1933'den günümüze Türk yükseköğretiminde niceliksel gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1 (1), 4-23. DOI: 10.5961/jhes.2011.001
- Günder, E.E. (2012). *İnsan kaynaklarının yeniden yapılandırılmasında yükseköğretim kurumlarının işlevi ve değişimi* [Doktora tezi]. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gürüz, K. (2001). *Dünyada ve Türkiye'de yükseköğretim-tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- İşçi, S. (2013). *Türkiye'de eğitim yönetimi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin tematik, metodolojik ve istatistiksel açıdan incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Karadağ, (2018). Yükseköğretim Konusunda yapılmış çalışmaların lisansüstü tezlere dayalı analizi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), 512-535. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.446237>
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi* (26.Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kıranlı Güngör, S. (2018). Content analysis of theses and articles on ethical leadership". *International Journal of Instruction*, 11(4), 901-920 doi: 10.12973/iji.2018.11457a.
- Kim, K.T., Sohn, B. L. and Lee, S. Y. (2010). An analysis and reflection of higher education research published in "the journal of educational administration. *The Korean Journal of Educational Administration*, 28 (3),181-204.
- Kütükcü, A. (2017). Türkiye'de kadın liderlik alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2, 26-47.
- Melendez, J. (2002). *Doctoral scholarship examined: dissertation research in the field of higher education studies*. [Doctoral dissertation]. Seton Hall University Dissertation and Theses. South Orange, NJ, United States.
- Miles, M. B. and Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook* (2nd Edition). Calif: SAGE Publications.
- Okçabol, R. (2007). *Yükseköğretim sistemimiz*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Onwuegbuzie, A. J. (2002). Common methodological, analytical and interpretational errors in published educational studies: An analysis of the 1998 volume of the British journal of educational psychology. *Educational Research Quarterly*, 26 (1), 11-22.
- Ortaylı, İ. (2008). *İmparatorluğun en uzun yüzyılı*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Stevenson, J. (2000). Seven years of vocational education research: a review of material published in the Australian and New Zealand journal of vocational education research. *Australian and New Zealand Journal of Educational Research*, 8 (1), 93-113.
- Tekeli, İ. (2007). Cumhuriyet öncesinde üniversite kavramının ortaya çıkışı ve gerçekleştirilmesinde alınan yol. Aras, N.K., Dölen, E. ve Bahadır, O. (Ed.), *Türkiye'de üniversite anlayışının gelişimi 1861-1961*. Ankara: TÜBA, 19-51.

-
- Uysal, Ş. (2013). *Türkiye’de eğitim yönetimi teftişi planlaması ve ekonomisi alanındaki doktora tezlerinin içerik analizi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Yavuz, M. (2012). *Yükseköğretim yönetiminde dönüşüm ve türkiye için alternatif yönetim modeli önerisi* [Uzmanlık tezi]. Kalkınma Bakanlığı, Ankara.
- Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi 10 Eylül 2019 tarihinde <https://istatistik.yok.gov.tr> adresinden erişildi.
- Yükseköğretim Yönetimi Program Yapısı 10 Eylül 2019 tarihinde <https://bau.edu.tr/icerik/9124-yuksekogretim-yonetimi-program-yapisi#> adresinden erişildi.